

Rumphius' Rariteiten in Miramar

A. Nicola

Sinds eind juni 2006 heeft Miramar zeemuseum in Vledder een prachtige tentoonstelling over 'De Blinde Ziener van Ambon'. Onder de titel 'Rumphius' Rariteiten' worden enkele fragmenten uit het werk van deze beroemde 17e eeuwse natuurvorser getoond met daarbij de 'hedendaagse versies' van de rariteiten voor zover die nog traceerbaar waren. Het materiaal is uitsluitend geselecteerd uit de studies die Rumphius maakte over zeedieren zoals kreeften, krabben, zeesterren en zee-egels, slakken en andere weekdieren. Op prachtig ingekleurde platen zijn de dieren uit die tijd te bewonderen. Daarbij worden vele wetenswaardigheden en een korte film over Rumphius getoond. De tentoonstelling duurt tot september 2007. Voor de platen heeft een 'nieuwe ontdekking' van een gedeeltelijk ingekleurde versie van de Rariteitkamer model gestaan.

Rumphius, zoals hij in 'D'Amboinsche Rariteitkamer' staat geportretteerd.

moeten verduren. In 1674 kwamen zijn vrouw en dochtertje om bij een aardbeving. In 1687 werd het grootste deel van de stad Ambon door brand verwoest en daarmee ook zijn bibliotheek. Alleen de manuscripten van zijn voornaamste werk bleven gespaard. Nieuwe afbeeldingen werden bijgemaakt en het werk, bestaande uit 1.661 foliobladen, ging met het schip de 'Waterland' in 1692 naar Amsterdam. Onderweg brachten de Fransen het schip tot zinken en daarmee ging het manuscript verloren. Dankzij de Gouverneur-Generaal van toen nog Indië, Johannes Camphuys, die zelf een natuurliefhebber was en een kopie had laten maken, is het bijzondere werk nooit geheel verloren gegaan. Er werd weer een kopie vervaardigd en met enige aanvullingen naar Holland gestuurd (1699). Deze kwam veilig en ongeschonden aan.

De blinde ziener van Ambon

G.E. Rumphius (1627-1702) kan worden beschouwd als een van de grote 'voorgangers' van Linnaeus (Carl von Linné), de wereldberoemde Zweedse bioloog die halverwege de 18e eeuw, zijn werken over flora en fauna publiceerde. Rumphius was in dienst van de VOC en werkte vanaf 1653 tot zijn dood als militair, architect, koopman maar vooral natuurhistoricus op het Indonesische eiland Ambon. Op 43-jarige leeftijd werd hij blind waardoor zijn natuurobservaties alleen nog door tastzin en met hulp van anderen konden worden voortgezet. Met recht wordt daarom gesproken over 'de blinde ziener van Ambon'. Door zijn blindheid moest hij zijn werk dicteren aan een klerk. Aangezien er op Ambon geen klerken waren die het Latijn beheersten, publiceerde hij ten slotte in het Nederlands.

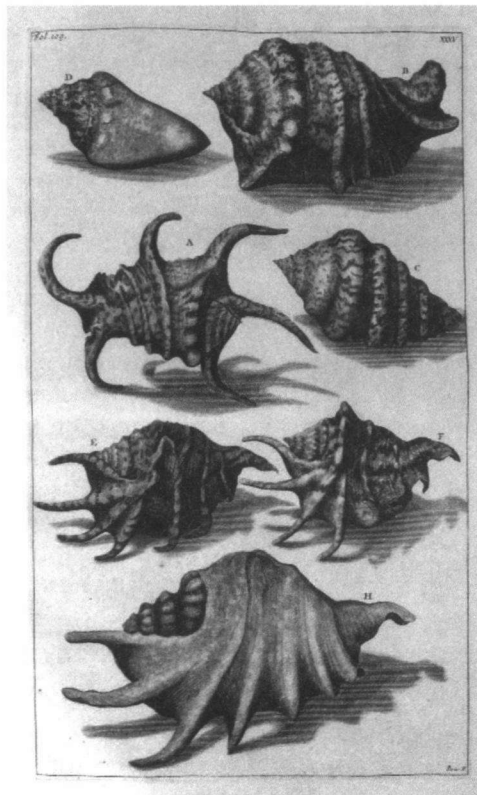
Door vuur verteerd en

door water verzwolgen

Rumphius heeft behalve zijn blindheid, zeer zware tegenslagen

Publicatie ter nauwer nood

De 'heren XVII van de VOC' wilden echter niet instemmen met publicatie uit angst voor mogelijk 'misbruik' door de concurrentie. De Fransen en Portugezen waren immers zeer geïnteresseerd in de kruiden van Ambon. Zij hebben in 1770 ook het monopolie op de kruidnagelteelt van de Molukken 'gestolen' en verplaatst naar koloniën op Réunion, Madagascar en Zanzibar. Pas na de dood van Rumphius werden zijn werken gepubliceerd. D'Amboinsche Rariteitkamer in 1705 en het twaalfdelige Amboinsche Kruidboek pas halverwege de 18e eeuw.

Adres auteur:
Vledderweg 25
8381 AB Vledder
tel.: 0521-381300

◀ Een van de platen uit de Rariteitkamer, met daarop een aantal *Lamniscis*-soorten.